

iščezavanja monopolske komunističke ideologije omladinu zahvaćenu krizom i bezperspektivnošću privukao je do juče zabranjeni zavodljivi mit nacije. Odozgo nametani nacionalni identitet i utapanje u novi kolektiv bio je nazadni i provincijalni put ličnoj sigurnosti. Etnocentrizam učvršćuje identitet i olakšava izdvajanje od drugih etničkih grupa, a mržnja prema drugoj naciji i strancima javlja se kao prenaplašeni oblik kolektivnog identiteta. Sa etnocentrizmom tesno je povezan slepi patriotizam koji podržava i destruktivne postupke pripadnika svoje nacije, dok je konstruktivni patriota kritički lojalan vlastitoj naciji i protivi se njenim destruktivnim nastojanjima (Hermann, Schmidt 1995, S. 294). Habermas je pisao o ustavnom patriotizmu, tj. odbrani državno zaštićenih univerzalnih ljudskih prava. Patriota je, naime, privržen domovini, ali lišen rigidnog konformizma i ksenofobije, dok slepi patriotizam karakteriše totalni konformizam prema vlastitoj naciji ("moja domovina je uvek u pravu"), a isključivosti se kreću do militantnog etnocentrizma i fašizma. Ova druga verzija patriotizma u državnim okvirima odgovara altruizmu unutar srodničkih malih grupa (Flohr 1994, S. 197). Fašistički nacionalizam počiva na prenaplašenom biološkom shvatanju nacije. Vera u zajedničko poreklo u kriznim situacijama se odozgo dozira zbog homogenizacije i preko mistike krvi i tla prerasta u osećajnu politizaciju, borbenu agresivnost i slepi patriotizam. Po pravilu ova ksenofobija praćena je mitom o obespravljenom narodu koji je zaveden internacionalizmom. Nadlični simboli i kolektivi neretko se označavaju srodničkim imenima (otadžbina, sinovi, braća, majčica-Rusija, ujka-Sam i sl.), pa se altruizam preusmerava sa srodnika na široke grupe. Altruističko ponašanje prema rođacima širi se i na naciju u kojoj je zajedničko poreklo više fikcija nego realnost (pogotovo u Evropi opterećenoj ratovima, seobama, osvajanjima i asimilacijama), pa je ova vrsta patriotizma znak izmanipulisanog altruizma (Flohr 1994, S. 232-233). Ipak nije svaka javna politizacija istaknutog zajedničkog porekla naciji mitiziranih srodničkih krvnih veza unutar cele nacije fašističke prirode, već samo ona koja počiva na slepom izmanipulisanom patriotizmu, šovinizmu, genocidu i ostalim klasičnim fašističkim obeležjima.

Kod omladinskog desnog ekstremizma bivših jugoslovenskih republika može se razabrati nekoliko struja: (1) neinstitucionalizovane skin i rok grupe koje javno demonstriraju brutalnu potkulturu rasističkog nasilja; (2) aktivisti i članovi ultradesnih stranaka; (3) akademski ekstremni desni krugovi stvaralačke, studentske i ostale inteligencije. Ove grupe na različit način su povezane, ali i sukobljene, a u partijskom životu i minulom ratu politički i vojno institucionalizovane. Izmešani su tradicionalisti i "modernizovani" ekstremni desničari, verski fundamentalisti i nedoktrinarni šoviniisti, kriminalci i ratni dobrovoljci – "patriote". Kraj rata 1995. je i ove struje vratio strukturama izvan kojih su ostali skins i kriminalci.

Novija empirijska istraživanja klasno-slojne osnove ekstremne desnice u Nemačkoj i Jugoslaviji svedoče o nekim pravilnostima opredeljivanja. Za ekstremnu desnicu su krajem 1960-ih godina glasali pretežno stariji (Kühnl, Rilling, Sager 1969, S. 237-238), dok 1990-ih godina glasaju mladi (Winkler 1994, S. 78). U ranoj fazi ekstremnu desnicu podržavaju muškarci, a čim se partija učvrsti pridružuju se žene (Winkler 1994, S. 78). U SR Jugoslaviji kod SRS bilo je dosta dezorijentisane omladine, ali je prosečna starost pristalica bila 42 godine. Ova partija je utemeljena u donjoj srednjoj klasi, a u strukturi pristalica najbrojniji su oni sa završenom radničkom i srednjim školama (Mihajlović 1996, str. 83). Pristalice SRS masovno su hiperpatriotski, ksenofobično i radikalno usmerene, sa fanatičnim interesovanjem za politiku (Pantić 1997, str. 139). I Gres je našao da nemačkoj ekstremnoj